

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

VPH ./ riksåklagaren ang. mord

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 16 oktober 2020 i mål B 2731-20).

Riksåklagaren har beretts tillfälle att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag kan inte tillstyrka prövningstillstånd.

Bakgrund

VPH har dömts för mord begånget den 22 april 2020 till fängelse i 16 år.

Domstolarna har funnit det utrett att hon uppsåtligen dödat sin sambo i deras gemensamma hem genom att tilldela honom två knivhugg med en tandad brödkniv som hade ett 20 cm långt knivblad, 26 mm brett inne vid handtaget samt 18 mm brett innan det blev en rundad spets.

Det är utrett att kniven har penetrerat nedre delen av vänster överarm och därvid skadat muskulatur samt skurit av den stora kungsveneren som löper i armen samt att denna skada i sig varit livshotande. Vidare att kniven trängt in i övre delen av bröstkorgens vänstra sida och skapat en 8-12 cm lång sårkanal som löpt genom bröstkorgsväggen och vidare in i vänster brösthåla med skador på vänster lunga och på hjärtat som följd samt att det är skadan i bröstet som ledde till att målsäganden förblödde och avled.

Det har inte kunnat utredas i vilken ordning knivhuggen utdelades. Båda knivhuggen har dock bedömts ha tilldelats medvetet med ett stadigt grepp om kniven och att det krävts en icke ringa kraft för att orsaka de aktuella skadorna.

VPHs invändning om nödvärn har ansetts motbevisad då hennes berättelse om händelseförloppet inte stämmer överens med vad som framkommit genom den tekniska utredningen, bl.a. blodbildsanalysen.

Domstolarna har uttalat att omständigheterna vid mordet vare sig är försvårande eller förmildrande. Då mordet begåtts efter den 1 januari 2020 har straffvärdet bedömts uppgå till fängelse i 16 år.

Överklagandet till Högsta domstolen

VPH yrkar att påföljden ska sättas ned.

Hon gör gällande att domstolarna felaktigt bortsett ifrån att det finns förmildrande omständigheter som ska beaktas vid straffmätningen.

Hon anför därvid att hon omedelbart efter händelsen ringde SOS-alarm och vidtog livsuppehållande åtgärder. Hon har således efter förmåga försökt avhjälpa eller begränsa skadeverkningarna av det inträffade (29 kap. 5 § första stycket 4 brottsbalken).

Vidare att hon är gravid med förväntad nedkomst den 20 december 2020. Omständigheten att hon kommer att behöva föda barn som frihetsberövad och därefter lämna barnet ifrån sig innebär att hon får anses drabbas särskilt hårt av att dömas till ett långt fängelsestraff (29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken).

Hon menar också att den omständigheten att hon enligt domstolarna begått gärningen med s.k. likgiltighetsuppsåt ska anses förmildrande vid straffvärdebedömningen.

Hon menar att det finns ett prejudikatintresse i att Högsta domstolen uttalar sig i frågan om vad som ska vara utgångspunkten vid bestämmande av påföljd för mord efter den lagändring som trätt i kraft den 1 januari 2020. I vart fall att det finns skäl för prövningstillstånd enligt 54 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken (s.k. häng-pt).

Grunderna för min inställning

Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde (29 kap. 1 § första stycket brottsbalken).

Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft (29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken).

Bestämmelserna i 29 kap. 1 § brottsbalken kompletteras av reglerna i 2 och 3 §§, enligt vilka vissa försvårande och förmildrande omständigheter ska beaktas vid bedömningen. Som försvårande omständigheter ska därvid beaktas om den tilltalade visat stor hänsynslöshet (29 kap. 2 § 2 brottsbalken).

Av 3 kap. 1 § brottsbalken följer att den som berövar annan livet, döms för *mord* till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år. Som skäl för livstids

fängelse ska det särskilt beaktas om gärningen föregåtts av noggrann planering, präglats av särskild förslagenhet, syftat till att främja eller dölja annan brottslighet, inneburit svårt lidande för offret eller annars varit särskilt hänsynslös.

Den senaste ändringen av mordparagrafen trädde i kraft den 1 januari 2020 (SFS 2019:805).

Syftet med ändringen är att livstidsstraffet ska komma i fråga i betydligt större utsträckning än tidigare och utgöra ett normalstraff i den bemärkelsen att det förutsätts dömas ut i en majoritet av fallen. Av förarbetena framgår att avsikten är att de mord där straffvärdet tidigare föranlett ett tidsbestämt straff om 15–18 års fängelse i stället ska föranleda livstids fängelse (prop. 2018/19:138 s 16).

Det anges i förarbetena och har slagits fast i praxis att enligt gällande rättsläge efter 2014 års lagändring är den normala påföljden för mord som inte innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter fängelse 14 år (a. prop. s. 16 och NJA 2016 s. 3). Det är för dessa fall av uppsåtligt dödande, som i dag (dvs. före 2020-års lagändring) bestraffas med fängelse i 15–18 år, som det finns skäl att istället bestämma straffet till livstids fängelse.

Enligt förarbetena till lagändringen ger den föreslagna lydelsen uttryck för en skärpt syn också på de fall av mord som även framöver kommer att bestraffas med ett tidsbestämt straff. Följaktligen blir en konsekvens av lagändringen att straffnivån höjs även för sådana brott, med tillämpning av hela den tidsbestämda straffskalan (a. prop. s. 29).

Min bedömning

I det aktuella målet har domstolarna bedömt att det inte finns vare sig försvårande eller förmildrande omständigheter kring gärningen och bestämt straffvärdet till fängelse 16 år.

Jag kan inte instämma i den bedömningen.

Av den nya *andra meningen* i 3 kap. 1 § brottsbalken framgår att det som skäl för livstids fängelse särskilt ska beaktas om gärningen föregåtts av noggrann planering, präglats av särskild förslagenhet, syftat till att främja eller dölja annan brottslighet, inneburit svårt lidande för offret eller annars varit särskilt hänsynslös. De nämnda omständigheterna är förhållanden med anknytning till själva gärningen som talar för att straffvärdet är så högt att straffet bör bestämmas till livstids fängelse (a. prop. s. 32).

Rekvisitet *gärningen annars varit särskilt hänsynslös* tar sikte på sådana omständigheter vid gärningen som kan sägas vara särskilt graverande, men som inte nämns tidigare i straffbestämmelsen. Det avser främst förhållanden som rör brottsoffrets situation eller karaktären på angreppet mot honom eller henne. En gärning kan anses vara särskilt hänsynslös exempelvis på grund av

att brottet har riktat sig mot en närstående och att brottet har utförts i offrets hem (a. prop. s. 34).

VPH har i det gemensamma hemmet avsiktligt tillfogat sin sambo livshotande skador genom att med en större och sågtandad kniv hugga honom två gånger, dels på vänster sida i bröstet in i hjärtat, dels rakt igenom vänstra överarmen och därvid bl.a. skurit av kungsvenen. Det har krävts en icke obetydlig kraft för att orsaka de aktuella skadorna. Det är uppenbart att skadorna måste ha varit mycket smärtsamma. Målsäganden har varit vid medvetande under en inte obetydlig tid efter gärningarna och måste under denna tid ha hunnit utsäts för allvarligt lidande och dödsångest.

Jag anser att dessa omständigheter är klart försvårande och att de borde ha beaktats av domstolarna vid straffvärdebedömningen (jfr NJA 2013 s. 376).

Vare sig de omständigheter VPH menar ska beaktas i mildrande riktning vid straffmätningen eller att mordet bedömts ha begåtts med s.k. likgiltighetsuppsåt medför att påföljden kan sättas under fängelse i 16 år.

Enligt min uppfattning ska hovrättens dom således fastställas.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Aktuellt mål gäller ett mord på en närstående i det gemensamma hemmet. Som jag angett ovan är bl.a. denna omständighet klart försvårande och borde ha beaktats vid straffmätningen (jfr med NJA 2013 s. 376). Detta mål berör därmed andra typer av försvårande omständigheter än som är aktuella i det mål i vilket Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd (mål B 4914-20).

Dödligt våld mellan närstående i det gemensamma hemmet är en brottstyp som inte är helt ovanlig. Denna omständighet gör att det finns behov av vägledande uttalanden från Högsta domstolen angående straffvärdebedömningen i ett sådant fall efter lagändringen.

Enligt min uppfattning är dock förevarande mål inte lämpligt för en prövning i Högsta domstolen. Jag vill därvid anföra följande.

Klaganden har i hovrätten gjort gällande att hon handlat i nödvärn, vilket har avfärdats då hennes berättelse om hur gärningen gått till inte stöds av den tekniska bevisningen. Detta medför att det finns betydliga oklarheter när det gäller händelseförloppet och de närmare omständigheterna kring gärningarna.

Det ska därvid framhållas att åklagaren gjorde gällande att i vart fall ett av knivhuggen utdelades när målsäganden befann sig i sängen, vilket stöds av att det återfanns en stor ansamling av blod i sängen. Detta har hovrätten avfärdat, bl.a. med motiveringen att det saknas skador från kniven på sängkläderna eller madrassöverdraget. Det kan dock påpekas att kniven i fråga saknade spets, då den är rundad framtill, varför avsaknad av skador i sängkläder eller madrassöverdrag inte kan anses tala emot åklagarens tes.

Som jag anført ovan instämmer jag inte i domstolarna bedömningar att det i detta fall saknas försvårande omständigheter kring gärningarna. Även om Högsta domstolen skulle komma fram till att utgångspunkten vid påföljd för mord även efter den senaste lagändringen ska vara fängelse i 14 år medför de försvårande omständigheterna vid gärningen i detta fall att påföljden inte kan sättas under fängelse i 16 år. De förmildrande omständigheter klaganden gör gällande föranleder inte någon annan bedömning.

Mot denna bakgrund och då händelseförloppet vid själva knivangreppen inte kunnat klarläggas är målet inte så renodlat att det lämpar sig för en prövning i Högsta domstolen.

Något skäl för s.k. häng-pt kan jag heller inte se att det föreligger i detta fall (jfr NJA 2016 s. 262).

Jag kan därför inte tillstyrka prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Södra Skånes åklagarkammare (AM-58048-20)
Kammaråklagararen Tore Widetjärn